

atlant

Info no.2 – April 2024

NATO 75-ÅRS JUBILÆUM

LARS BANGERT STRUWE (RED) & THEO HOFFGAARD

WASHINGTON-TRAKTATEN

Den 4. april 1949 underskrev 12 stater [Washington-traktaten](#). Derved tilsluttede man sig den traktat, der er grundlaget for NATO. Traktaten blev også kaldt Atlantpagten i samtiden, hvorved man understregede det transatlantiske i alliancen.

De 12 oprindelige stater var Belgien, Canada, Danmark, Frankrig, Island, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Norge, Portugal, Storbritannien og USA. I dag er der 32 medlemsstater.

Herved skabte man NATO – North Atlantic Treaty Organisation – der I dag har hovedkvarter i Bruxelles.

Derfor markers den 4. april 75-års jubilæet i Bruxelles med et udenrigsministermøde, og til sommer afholdes et topmøde i Washington 9. til 11. juli. Dette symboliserer også USA's helt afgørende rolle i alliancen.

Billede 1 Udenrigsminister Gustav Rasmussen underskriver Atlantpagten den 4. april 1949. Foto: NATO

NATO'S FORMÅL

– DEFENSIV ALLIANCE, DER VIL FRED OG DEMOKRATI

NATO's formål er at garantere medlemsstaternes frihed og sikkerhed gennem politiske og militære løsninger. Det sker via kollektivt forsvar.

Alliancen fremmer demokratiske værdier og gør det muligt for medlemmerne at konsultere og samarbejde om forsvars- og sikkerhedsrelaterede spørgsmål for at løse problemer, opbygge tillid og på lang sigt forebygge konflikter.

Dette er beskrevet i traktatens forord – præamblen

"Deltagerne i denne traktat bekræfter på ny deres tillid til formålene og grundlæggningerne i De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer. De er fast besluttet på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundlæggning og på lov og ret. Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område. De er besluttet på at forene deres kræfter til kollektivt forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed. I overensstemmelse hermed er de blevet enige om nedenstående Nordatlantiske Traktat."

Man glemmer alt for ofte dette forord, men det er det der har gjort NATO til en overlever. Her fastlægges det, at NATO er et tankesæt, hvor rammen er: Fred, frihed, demokrati, lov, ret og den enkeltes personlige frihed. NATO skal således være en paraply, der beskytter medlemsstaterne og deres indbyggere.

DE CENTRALE ARTIKLER

Artikel 3 - egen modstandsevne

Artikel 3 af Washington-traktaten beskriver princippet om de enkelte staters robusthed og evne til selvforsvar.

”Med henblik på mere effektivt at virkeliggøre denne traktats formål vil deltagerne, hver for sig og i fællesskab, gennem stadig og effektiv selvhjælp og gensidig hjælp opretholde og udvikle deres individuelle og kollektive evne til at imødegå væbnet angreb.”

Hvert NATO-medlemsland skal være modstandsdygtigt for at modstå et større chok fra en naturkatastrofe, svigt af kritisk infrastruktur til et væbnet angreb.

I dag omtales dette ofte som resiliens, der er den individuelle og kollektive kapacitet til at forberede sig på, modstå, reagere på og hurtigt komme sig efter chok og forstyrrelser og til at sikre kontinuiteten i alliancens aktiviteter.

Civilt beredskab er en central søjle i de allieredes modstandsdygtighed og nødvendigt for deres kollektive forsvar, og NATO støtter de allierede i at vurdere og forbedre deres civile beredskab. Artikel 3 er med til at give NATO midlerne til at udføre sine kerneopgaver, især afskrækkelses- og forsvarsopgaver, og lyder således:

Artikel 5 - musketereden

Artikel 5 af Washington-traktaten er baseret på princippet om kollektivt forsvar. Artikel 5 bestemmer, at hvis en NATO-allieret er offer for et væbnet angreb, vil hvert eneste andet medlem af alliancen betragte det væbnet angreb mod alle medlemmer og vil tage de handlinger, som det anser for nødvendige for at hjælpe deres allierede. Et uddrag af artikel 5 lyder således:

”Deltagerne er enige om, at et væbnet angreb mod en eller flere af dem i Europa eller Nordamerika skal betragtes som et angreb mod dem alle...”

Ved aktiveringen af artikel 5 kan allierede yde enhver form for bistand, de anser for nødvendig for at reagere på en situation. Dette er en individuel forpligtelse for hver allieret, og hver allieret er ansvarlig for at bestemme, hvad de anser for nødvendigt under de særlige omstændigheder. Denne bistand videreføres i samråd med andre allierede. Det er ikke nødvendigvis militært og afhænger af hvert lands materielle ressourcer. Det er derfor overladt til hvert enkelt medlemsland at afgøre, hvordan det vil bidrage.

Artikel 5 blev aktiveret for første gang efter 9/11. I *The Alliance's Strategic Concept 1999* havde NATO allerede identificeret terrorisme som en af de risici, der truer alliancens sikkerhed. Alliancens svar på 9/11 fik NATO til at engagere sig aktivt i kampen mod terrorisme, lancere sine første operationer uden for det euro-atlantiske område og begynde en vidtrækkende transformation af sine kapaciteter.

NATO UDGØRES AF BÅDE EN CIVIL OG MILITÆR STRUKTUR

NATO er delt op i to søjler en civil og en militær. North Atlantic Council (NAC) er det øverste politiske organ med generalsekretæren i spidsen. Military Committee (MC) er det øverste militære organ med formanden for komiteen i spidsen. Det er den politiske ledelse, der styrer den militære.

Permanent repræsentation

Alle NATO-stater har en permanent politisk og militær repræsentation i NATO's hovedkvarter i Bruxelles. Til dagligt er den ambassadør og enten en admiral eller general. Derved kan man handle i tilfælde af krise, og de varetager det daglige arbejde.

Topmøder og ministermøder

Der afholdes ca en gang årligt et topmøde, hvor stats- og regeringschefer samt udenrigs- og forsvarsministre mødes. Ligeledes er der jævnlige udenrigs- og forsvarsministermøder, hvor man f.eks. diskuterer NATO's styrkemål eller krigen i Ukraine.

NATO's kerneopgaver:

NATO har i dag tre kerneopgaver, som alliancen udfører for at skabe sikkerhed: Kollektivt forsvar, krisestyring og partnerskaber.

NATO OG ØKONOMI – 2 % AF BNP

NATO's økonomi er bundet op på de enkelte medlemsstaters statsbudgetter. I 2006 besluttede forsvarsministrene, at man skulle bruge op imod 2 procent af BNP på forsvarsudgifter.

På NATO-topmødet i 2014 besluttede stats- og regeringscheferne, at man skulle stræbe imod at nå de 2 % i 2024. På topmødet i Vilnius i 2023 besluttede staterne, at i fremtiden vil de 2% være bunden. Danmark nåede de 2 % i 2023.

Af de 2 % som staterne skal bruge på forsvaret skal mindst 20 % bruges på nyanskaffelser af materiel samt forskning. Derved sikrer man sig, at NATO's styrker er moderne og tidssvarende. NATO og medlemsstaterne investerer således løbende i både nye våben og i forskning. I Danmark forskes der bl.a. i kvantecomputere.

NATO i sig selv har kun et budget på 3,3 mia. EUR. Pengene bruges således alt overvejende i de enkelte stater.

NATO-STYRKEMÅL

NATO har siden alliancens skabelse arbejdet med at opstille staternes militære styrker i et kollektivt forsvar. Det betyder, at NATO udvikler en forsvarsplan, hvor man så opstiller krav til de enkelte stater om, hvad de skal stille med. Det giver NATO's styrkemål. Man kan opstille mere end hvad NATO ønsker til det kollektive forsvar, og ikke alle styrker øremærkes til at deltage i det kollektive forsvar.

Danmark lever lige nu ikke op til de krav, som vi [selv har opstillet](#). Det er en del af forsvarsforliget at nå NATO's styrkemål.

DANMARK I NATO

Efter Anden Verdenskrig havde Danmark en vigtig beslutning at tage. Danmark havde siden 1864 ført en neutralitetspolitik, men blev alligevel besat af Tyskland i 1940. Krigen viste at neutralitet ikke længere var en garanti for sikkerhed, og Danmark ledte efter nye løsninger. Først forsøgte man sig med en nordisk forsvarsunion, men denne tanke blev opgivet. I 1949 vendte Danmark ryggen til neutraliteten, og blev en af de stiftende medlemmer af NATO.

Efter krigen forsøgte Danmark at positionere sig som en alliancefri stat, men den danske modstandsbevægelse og deres eftermæle havde efterladt et tydeligt mærke på det dansk samfund. Hans Hedtoft, tidligere socialdemokratisk statsminister, kom med en udmeldelse der symboliserede denne ånd: *“aldrig mere en 9.april”*. Folketinget og landstinget stemte i stort overtal om at slutte sig til NATO i 1949.

NATO UNDER KRISER – COVID OG UKRAINE-KRIG

Krisestyring er en af NATO's grundlæggende sikkerhedsopgaver. Det kan involvere militære og ikke-militære foranstaltninger til at håndtere af kriser – før, under og efter konflikter. Det er en af NATOs stærke sider baseret på erfaring, afprøvede krisestyringsprocedurer og en integreret militær kommandostruktur.

Covid-19

NATO-staterne indså, at deres krisestyrings kapaciteter kunne bruges effektivt mod virkningerne af katastrofer forårsaget af oversvømmelser, jordskælv eller teknologiske hændelser, og mod humanitære katastrofer såsom pandemier.

I 1998 grundlagde NATO hvad de kaldte “Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre” (EADRCC), for at koordinere bistand til et katastroferamt

område i et medlems- eller partnerland. EADRCC har koordineret bistand i mange tilfælde, såsom oversvømmelsesramte lande (Albanien, Bosnien-Hercegovina, Tjekkiet, Ungarn, Rumænien og Ukraine); jordskælvsramte Tyrkiye og Pakistan; og lande, der er ramt af store brande (for eksempel Portugal og Nordmakedonien). For nylig har EADRCC støttet NATO's indsats for at hjælpe medlems- og partnerlande, der er ramt af coronavirus-pandemien.

Ukraine

Ukraine er ikke medlem af NATO, men vil gerne være det. NATO har fastlagt en proces for Ukraines optagelse. Indtil da støtter NATO Ukraine ved primært at koordinere Ukraines ønsker om hjælp. Ligeledes indkøber NATO artillerigranater, så man kan sikre Ukraine ammunition.

På baggrund af krigen er NATO i gang med at udvikle forsvarsindustrien i de enkelte stater. Det sker til en vis grad koordineret sammen med EU.

FREMTIDEN

I december 2019 bad NATO-ledere generalsekretær Jens Stoltenberg om at lede en refleksionsproces om mulige initiativer for at styrke NATO i fremtiden. Stoltenberg beskrev prioriteterne den nye agenda, der fik navnet "NATO 2030", som værende at sikre at NATO forbliver militært stærk, bliver stærkere politisk, og påtager sig en mere global rolle. "NATO 2030" består af 9 initiativer der vil møde alliancens prioriteter:

1. **Dybere politisk konsultation og koordination.** Flere møder mellem de allierede og mere samarbejde indenfor våbenkontrol, klima forandringer, sikkerhed og teknologisk udvikling. NATO er den eneste platform der bringer Nordamerika og Europa sammen på daglig basis, det gør dette initiativ vigtigt.
2. **Styrket afskrækkelse- og forsvarskapacitet.** Opretholdelsen af de NATO-aftalte retningslinjer mht. minimum 2% af BNP dedikeret til forsvar, og 20% af det årlige forsvarsbudget dedikeret til nyt militært udstyr. Lige nu ønsker flere stater, at man bruger yderligere midler end 2 % af BNP.
3. **Forbedret resiliens.** Udviklingen af nation-baserede mål til at forbedre NATO-staters resiliens, så de kan bidrage mere effektiv støtte til NATO's kollektive styrke. Allierede blev enige om at udpege en højtstående embedsmand til at koordinere indsatsen på nationalt plan og forbedre og strømline konsultationer inden for NATO.
4. **Bevaringen af NATO's teknologiske fordel.** Allierede blev enige om at lancere en ny civil-militær "Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic" (DIANA). Denne accelerator vil øge det transatlantiske samarbejde om kritiske teknologier, fremme interoperabilitet og udnytte civil innovation

ved at engagere sig i den akademiske verden og den private sektor, herunder nystartede virksomheder. Allierede blev også enige om at etablere en multinationalt finansieret "NATO Innovation Fund", som allierede kan bidrage til på opt-in-basis, til at investere i nystartede virksomheder, der arbejder med nye og disruptive teknologier på områder, der er kritiske for alliancens sikkerhed.

5. **Oprethold den regelbaserede internationale orden.** De allierede blev enige om at styrke NATOs forhold til ligesindede partnere og internationale organisationer og skabe nye engagementer, herunder i Afrika, Asien og Latinamerika. NATO er fortsat forpligtet til lande der stræber efter NATO-medlemskab, så alliancens ledere bekræftede vigtigheden af Åben Dør-politikken. Allierede vil tage skridt til yderligere at uddybe og styrke samarbejdet med Den Europæiske Union.
6. **Boost træning og kapacitetsopbygning hos partnere.** Særligt indenfor anti-terrorisme, krisestyring, fredsbevaring, og forsvarsreform. Når NATOs naboer er mere stabile, er vi mere sikre. Erfaring viser, at forebyggelse er bedre end intervention når det kommer til at sikre stabilitet.
7. **Bekæmpelse af klimaændringer og tilpasning dertil.** Alliancens ledere godkendte en ambitiøs ny handlingsplan: "NATO Action Plan on Climate Change and Security", med formålet at gøre NATO til den førende internationale organisation, når det kommer til at forstå og tilpasse sig klimaændringernes indvirkning på sikkerheden.
8. **Et nyt strategisk koncept.** De allierede blev enige om at udvikle et nyt strategisk koncept, det nuværende strategiske koncept blev vedtaget i 2010, Men det har verden grundlæggende ændret sig i det seneste årti. Vores sikkerhedsmiljø er mere komplekst og uforudsigeligt end nogensinde før, med et mere aggressivt Rusland, en mere brutal form for terrorisme, vedvarende ustabilitet i NATO's nabolag, stigende cyber- og hybridtrusler, nye teknologier, pandemier og klimaforandringer. Kinas fremgang, som fundamentalt forskyder magtbalancen i verden.
9. **Investering i NATO.** NATO 2030-dagsordenen sætter et højere ambitionsniveau, og den giver en klar retning for den fremtidige udvikling af alliancen. For at kunne opfylde disse krav i et mere udfordrende sikkerhedsmiljø vil der være behov for øgede ressourcer på tværs af alle tre NATO-budgetter: militær, civil og infrastruktur. NATO-ledere blev enige om at identificere disse yderligere ressourcer, herunder gennem NATO's fælles finansiering, for at sikre, at alliancen fortsætter med at sikre vores fælles forsvar og sikkerhed frem til 2030 og frem.

NATO forbereder sig i disse år til krig for at sikre freden. Det betyder, at man i fællesskab afholder øvelser, afprøver kommandostruktur, udvikler ny teknologi og opstiller nye styrkemål, der skal kunne håndtere trusler imod alliancens medlemmer.

Helt centralt er det, at NATO er en defensiv alliance, der ved at være særk ønsker at afskrække mulige modstandere fra at angribe NATO-stater. Afskrækkelse virkede under den Kolde Krig, og nu genskaber man afskrækkelse ved at genopbygge og moderniserer de enkelte staters forsvar.

Atlantsammenslutningen
Frederiksberg Slot
Roskildevej 28.A
2000 Frederiksberg
-
atlant.dk
atlant(at)atlant.dk
+45 3059 1944

